

ПОГЛЯДИ ПЛАТОНА НА ДЕМОКРАТІЮ

М. М. Смілик, аспірант Харківського державного університету харчування та торгівлі

*Л. І. Юрченко, доктор філософських наук, професор,
Національний університет цивільного захисту України*

Більшість діалогів Платон, за словами творця, відносяться до часу Перікла і змальовують привабливу картину життя аристократії. Платон належав до аристократичної афінської сім'ї, виховувався в традиціях періоду, що передував часу, коли війна і демократія руйнували багатство і безпеку вищих класів.

Герої його творів більшу частину свого життя проводили в дозвіллі, науці – математиці та філософії; знали Гомера і були критичними поціновувачами чеснот професійних декламаторів у поезії [1].

Платон народився в перші роки Пелопоннеській війни. Він був близьким до соціальних кіл, які мали відношення до правління Тридцяти Тиранів.

Коли Афіни зазнали поразки у війні, Платон міг пов'язати ці події з явищем демократії.

Слід вважати і на те, що Платон був вірним учнем Сократа, мав глибоку любов і повагу до нього, а Сократ був засуджений до смертної кари демократією.

Тому не дивно, що Платону довелося звернутися до Спарти як до прототипу своєї ідеальної держави. Платон настільки майстерно володів мистецтвом маскуванню своїх ліберальних порад, що уводив в оману багатьох прихильників, які захоплювалися його діалогом «Держава» в наступні століття, глибоко не розуміючи його соціальних порад і форм правління [2].

Платон приречений до існуючих форм держави. Він правильно зазначає, що в цих Державах існує майнова нерівність, яка робить одну державу «двома державами ворожими один до одного: одна бідна, інша багата», тим самим послаблюючи її. Однак Платон не проти нерівності, і його критика держави спрямована в першу чергу проти демократії, яку Платон як ідеолог стародавньої аристократії ненавидить. Демократія, як відомо, ґрунтується на принципі пріоритету більшості над меншістю, і Платон зображує цю більшість різко негативно, маючи на увазі «божевілля більшості».

Він зневажає громадян демократичної держави, які сидять у натовпі в народних зборах, в судах, або в театрах, у військових таборах, нарешті, на якихось спільних зібраннях і з великим шумом відкидають або схвалюють чиїсь промови чи дії. Він наводить сатиричний образ демократа – багатого коваля, лисого і приземного, який нещодавно вийшов із в'язниці, вимився в бані, купив новий плащ і збирається одружитися з дочкою свого господаря, скориставшись його бідністю і безпорадністю.

У демократичній державі шанується свобода, там «тільки і чуєш, яка прекрасна свобода і що тільки в такій державі і варто жити тим, хто вільний від природи. Ця «жага свободи», «свобода в нерозділеному вигляді» врешті-решт призводить до добровільного рабства, коли батько боїться своїх дітей, вчитель - учнів, старші - молодших, чоловіки – жінок, люди - тварин.

В такій державні коні і віслюки звикли з повною свободою, загрожуючи зустрічним, якщо вони не поступаються їм. Типова людина демократичної держави за Платоном нахабна, нестримна, розпусна і безсоромна, але зухвалість там називається просвітництвом, розгнуданість – свободою, розпутство –

пишністю, безсоромність – мужністю. Демократична держава легко перероджується в тиранічну тому, що надмірна свобода для однієї людини і для держави перетворюється на не що інше, як надмірне рабство.

Такою є критика Платоном рабовласницької демократії. Однак Платон засуджує не тільки демократію, він також ненавидить тиранію, і негативно ставиться до олігархії - влади багатих, та тимократії – до влади військових. Цим чотирьом збоченим видам державного устрою Платон протиставляє свій зразок досконалої держави, який він називає також «прекрасним містом». В історико-філософській традиції таку державу Платона прийнято називати «ідеальною державою Платона».

ЛІТЕРАТУРА

1. Платон. Сочинения : в 3-х т. / Платон ; [пер. с древнегреч. А. Ф. Лосева, В. Ф. Асмуса]. — М. : Мысль, 1968— Т. 3. — 1971. — 687 с.
2. Чаньшев А. Н. История философии Древнего мира. — Академический проект, 2019. — 608 с.
 - 1.